

עט ואתיקה

חידושים, הנחיות, הלכות ופרשנויות
בסוגיות של אתיקה מקצועית בעריכת דין

גליון מס' 31 ■ תשרי תשנ"ד ■ ספטמבר 1993

יוצא לאור ע"י ועדת האתיקה שליד ועד מחוז ת"א בלשכת עורכי הדין
המערכת: דניאל פריש 10, תל-אביב 64731

חברים יקרים,

לשכנע כי בהתנהגות עורכי הדין הללו לא היה משום עבירה לכאורה על כללי האתיקה המקצועית, ולפי כך לא היה מנוס מהגשת קובלנות נגדם לבית הדין המשמעותי.

אני מקווה כי בכך בא סוף פסוק לפרשה זו ולא נצטרך להדרש למקרים כאלה גם במהלך שנה זו. בברכת שנת משפט מרייה ומוצלחת,

עמוס נצר, עו"ד

יו"ר ועדת האתיקה

שנת המשפט תשנ"ג חלפה עברה לה, ואנו עומדים עתה בפתחה של השנה החדשה עם תקווה גדולה בלב לשלום ולרגיעה – במדינה בכלל ובתחום המקצוע של עריכת הדין בפרט, בכל הקשור ליחסים הפנימיים בין חברינו, ובינם לבית המשפט וללקוחותיהם.

בשנת-המשפט שחלפה היינו עדים לתחילתה של תופעה, שלצערי הלכה והתגברה, והיא פרסום "כתבות פרופיל" בעתונות על משרדי עורכי דין, תוך הכללת פרטים המהווים הפרה בוטה של איסורי הפרסומות העצמית על-פי כללי האתיקה המקצועית. בין היתר נכללו בכתבות אלה פרטים על תחומי ההתמחות של עורכי דין באותם משרדים, רשימת לקוחותיהם, תעריפי שכר טירחא ועוד.

עקב חומרתה של התופעה והתרעומת הרבה שהיא עוררה בקרב רוב ציבור עורכי הדין, החלטנו, בוועדת האתיקה של מחוז ת"א, להעביר את הנושא לדיון עקרוני בוועדת האתיקה הארצית.

החלטת הוועדה הארצית בעניין זה היתה (ראה עט ואתיקה 27) כדלקמן:

"בכל אחת מכתבות אלה מצוי מידע אשר על פני הדברים נראה כי לא יכול היה להגיע לכתב אלא אם סופק ע"י עורך הדין הנוגע בדבר או מטעמו.

אספקת מידע כזה היא עבירה לכאורה על כללי האתיקה. הוועדים המחוזיים יפנו לחברים המעורבים בכתבות אלה כדי לקבל את תגובתם הסטטוטורית וישקלו העמדה לדיון משמעותי."

בהתאם להחלטה זו פעלנו בחודשים האחרונים ופנינו בבקשה לקבלת תגובות מעורכי הדין הנוגעים בדבר. לצערי, לא היה בתגובות שקיבלנו, ככלל, כדי

פסק דין

הוועד המחוזי רשאי לחזור בו מהחלטה קודמת שלא להגיש קובלנה נגד עורך דין

העובדות: ועדת האתיקה של ועד מחוז ת"א נדרשה לתלונה שהוגשה נגד עורך דין. התלונה נסובה על כך שעורך הדין הנילון החזיק בנאמנות כספי פיקדון של המתלונן, אך לא טרח להודיע לו במועד כי הוטלו עיקולים מטעם צד ג' על כספים אלה, ובכך לא איפשר לו לטפל בהסרתם.

נציג ועדת האתיקה שמונה כפרנט לטיפול בתלונה, היה סבור כי הנילון עבר לכאורה על כללי האתיקה והמליץ על הגשת קובלנה נגדו לבית הדין המשמעותי. אולם, ועדת האתיקה שקיימה דיון במליאתה בתלונה זו, החליטה שאין במעשי עורך הדין הנילון משום עבירה ודחתה את המלצת הרפרנט. החלטת ועדת האתיקה אושרה ע"י הוועד המחוזי, והודעה על כך נשלחה בכתב הן למתלונן והן לעורך הדין הנילון.

לו, יהיה פניה לבג"צ. לא ייתכן שהמשיב יהיה מחוייב לדבוק בהחלטה שגויה ויהיה מחוייב להגן על החלטה כזו בפני בג"צ. מן הדין שהמשיב יהיה רשאי בעצמו, אף ללא פקוח בג"צ, לתקן החלטות שגויות שלו.

הוועד הוסיף וטען כי מאז פסה"ד בבג"צ 89/64 חלפו כמעט 30 שנה ובינתיים שונתה ההלכה. כך למשל, בעל"ע 4/80 (פ"דים ב' (8) עמ' 212) נקבע כי הוועד המחוזי יהיה רשאי לחזור בו מהחלטת גניזה, אם כי לא בכל מקרה:

"לדעתנו, אין זה ענין הראוי לשמש עילה לקביעת מסמרות... יתכנו מקרים אשר בהם יהיה הוועד רשאי לחזור בו מהחלטה קודמת, אפילו ניתנה עליה הודעה לנאשם ולמתלונן, וייתכנו מקרים אשר יש לראות את הוועדה על גניזת התלונה כסופית".

החלטת בית המשפט העליון: בהחליטו לדחות את העתירה, קבע בג"צ:

"איננו רואים מקום להתערבותו של בית משפט זה בעניין החלטתו של ועד המחוז לשנות החלטה קודמת, ולהורות על הגשת קובלנה משמעתית נגד העותר. הגבלת סמכותו של ועד המחוז, שפעל במקרה דנן בעקבות פניה חוזרת של האזרח המתלונן, יהיה בה כדי לפגוע באזרחים המתלוננים. כמובן שיש להימנע משינוי שרירותי או שלא בתום לב של החלטה שהודעה עליה כבר נמסרה לנילון.

"בעל"ע 4/80 (הוועד המחוזי נ. עו"ד צלויק, פד"מ (2), 212) פורטו אי-אלו מן הנסיבות בהן אין לגלות פסול בשינוי החלטה קודמת, ואיננו רואים בשלב הנוכחי צורך להוסיף על כך."

(בג"צ 1865/93 שמואל סלפוי, עו"ד, נגד ועד מחוז ת"א; בפני ההרכב: הנשיא מ' שמגר, השופט י' מלך, השופטת ד' דורנר; פס"ד מיום 31.5.93).

עו"ד כנאמן

כונס נכסים אינו רשאי לעקל אצל עצמו כספי נאמנות של הכינוס - עבור לקוחו

העובדות: עורך דין מייצג אשה בתביעה בענייני מעמד אישי ובמסגרת זו ייצגה בתביעה לפירוק שיתוף של דירת המגורים של בני הזוג. על-פי פסק דין שניתן בתביעה, מונו באי-כוח שני הצדדים ככונסי נכסים למכירת הדירה ולביצוע חלוקת

בעקבות קבלת ההודעה פנה הלקוח-המתלונן שנית לוועדת האתיקה וביקש לערער על החלטתה לגנוז את התלונה. הוועדה החליטה להעביר את התיק לפרנט נוסף, וזה, כקודמו, גרס כי הנילון אכן עבר לכאורה עבירה משמעת. בעקבות כך, החליטה הוועדה לחזור בה מהחלטת הגניזה ולהגיש קובלנה משמעתית נגד עורך הדין. הוועד המחוזי אישר החלטתה זו.

עורך הדין הנילון לא השלים עם ההחלטה ועתר לבג"צ כנגד הוועד המחוזי. לטענתו, מרגע שהודיע לו הוועד המחוזי על החלטה לגנוז את התלונה נגדו, נסתם למעשה הגולל על התלונה, תמה מלאכתו של הקובל, והוסרה מעל לראשו של העותר אימת הדין המשמעתית (כלשון השופט כהן בבג"צ 89/64 גרינבלט נגד לשכת עורכי הדין, פ"ד י"ח (3) 406). עוד הוסיף וטען כי הוועד המחוזי חרג מסמכותו ופעל שלא כדין בכך שלאחר שהודיע לעותר על כי התלונה נגדו גנוזה, הוא שב ודן בה שנית, בלא כל הסבר מניח את הדעת, והחליט להעמידו לדין משמעתית. העותר הסתמך גם על פסק דין שניתן בבית הדין המשמעתית הארצי של הלשכה, בד"א 51/88 (פ"דים ו', 217) בו נקבע כי "אין הוועד יכול לחזור בו מהחלטה כשהתלונה גנוזה וידיעה על כך נשלחה אל עורך הדין שנגדו הוגשה התלונה".

מול טענות אלה טען הוועד המחוזי, בתשובתו לעתירה, כי הוא היה רשאי לשנות החלטתו הקודמת ולהחליט על העמדת העותר לדין.

בהתייחסו לפס"ד בבג"צ 89/64, שעליו הסתמך העותר, טען הוועד המחוזי כי העתירה הזו התייחסה לחזרה מקובלנה לאחר שערך הדין הנאשם כבר הועמד לדין. נאמר שם כי לחזרה מקובלנה על פי סעיף 10. לכללי הלשכה (סדרי הדין בבתי הדין המשמעתיים) תשכ"ב-1962 אין המתלונן צד ואין חובה על הקובל לשגר אליו הודעה על כך. אולם שונה הדבר ביחס להחלטה על גניזת תלונה. ביחס לכך נאמר בסעיף 4 לכללי לשכת עורכי הדין (סדרי הדין בבתי הדין המשמעתיים), תשכ"ב-1962.

4. קובל שהוגשה לו חלונה כאמור בסעיף ו' ולא ראה שיש מקום להיגש קובלנה על פיה, יודיע למתלונן על כך בהודעה מנוסחת בכתב אם דרש זאת המתלונן.

נוסח זה של הכלל - טען הוועד המחוזי - מעיד על כך שלמתלונן זכות לחלוק על החלטת המשיב, לפנות אליו שנית ואף להגיש עתירה לבג"צ כנגד החלטת המשיב. מכך עולה כי המשיב רשאי לשקול שנית את החלטתו.

לא ייתכן - קובע הוועד - שלמתלונן לא תהיה זכות לחלוק על המשיב בפניו, והסעד היחיד שיהיה

הכספים בין הצדדים. בתיק אחר שניהלו אותם הצדדים נפסק לטובת האשה סכום כספי, אולם הבעל לא שילם את חובו ונפתח נגדו תיק הוצ"פ. בפנייה לוועדת האתיקה כתב עוה"ד: "על מנת להבטיח שסכום החוב שחייב הבעל לאשה ישולם, כבוונתי להטיל עיקול על חלקו בכספים הנמצאים בחשבון הנאמנות שמקורם, כאמור, במכירת הדירה. ברם, ב"כ הבעל טוען כי מאחר שהמדובר בחשבון נאמנות, לא ניתן לעקלו ואי אפשר יהיה לשלם מתוכו את חובות הבעל האחרים.

"אילו היה כינוס נכסים מתנהל על ידי עו"ד אחר, אין ספק, כך נדמה לי, שניתן היה לעקל את כספי הבעל החייב לטובת חובות שהוא חייב לאשה. אינני סבור שהדין צריך להשתנות אך ורק משום שאת מכירת הדירה ניהלו עוה"ד של שני הצדדים במשותף.

"דעתי היא, כי הנאמנות כלפי הכספים היתה לגבייתם ולחלוקתם בהתאם לפסק שניתן, אולם אין היא יכולה למנוע את האפשרות לפרוע מהם חובות אחרים שיש לבעל כלפי האשה. האמנם כן?"

חוות דעת ועדת האתיקה: לדעת הוועדה, אסור לעורך הדין לפעול כנגד עצמו בתוקף תפקידו ככונס נכסים. אם ברצונו להטיל עיקול על כספים המוחזקים בידיו, עליו לפנות ללקוח ולהסביר לו את המצב כדי שיוכל לדאוג שעורך-דין אחר יטפל בהטלת העיקול או בניצוץ פעולה כנגד הכונס.

לאור ריבוי הפניות בנושא זה, הוועדה רואה לנכון להדגיש, כי ככלל מנוע עורך דין מלפעול באופן ישיר או עקיף כנגד תפקידו ככונס, גם אם הפעולה מתבקשת לטובת הלקוח. (8520).

עיסוקים אסורים השקעה בנדל"ן מותרת לעו"ד, להבדיל מניהול חברה לנדל"ן, שמשמעה עיסוק במסחר

העובדות: ב"עט ואתיקה" מספר 24 פורסמה חוות-דעת ועדת האתיקה, לפיה ניהול חברה העוסקת בהשכרת נכסי נדל"ן, ניהולם גביית דמי שכירות ופעולות נלוות, מהווה למעשה עיסוק במסחר, ולפי כך מנוע עורך-דין מלעסוק בכך במקביל לפעילותו המקצועית כעו"ד.

בעקבות חוות דעת זו פנתה עורכת דין לוועדת האתיקה בטענה כי המדובר ב"החלטה מרחיקת לכת וראוי לדון בבעייה דיון נוסף". וכך היא חתבת:

"זומני שלעו"ד, כמו לכל בעל מקצוע חפשי, הזכות (וגם החובה כלפי משפחתו) ליצור מקורות הכנסה ליום מעונין או לאחר פרישה. השקעה בנדל"ן היא אחת הדרכים המקובלות לשמירת ערך הכסף ולקבלת הכנסה ללא מעורבות עסקית של ממש. הרחבת הגדרת העיסוק במסחר על השכרת נדל"ן וגיבית דמי שכירות היא לדעתי הרחבה שלא במקומה. הרחבת המונח מסחר לכל פעולה שבדק בה שמץ של גוון עסקי הינה הרחבה מרחיקת לכת. אין בפעולה של השקעה בנדל"ן, משום מיוחד כאשר עורך הדין הוא בעל הנכסים, משום פגיעה כהוא זה בטוהר המידות של עורך הדין. ומדוע למנוע מעורך דין להשקיע כספו בדרך בטוחה ככל אדם אחר ובצמצם לעשות עבור עצמו מה שהוא עושה עבור לקוחותיו?"

חוות דעת ועדת האתיקה: לאור המכתב הנייל רואה הוועדה מקום להבהיר כי יש הבדל בין השקעה כספית של עורך דין בנכסים לבין ניהול חברה שעיסוקה ניהול נדל"ן. החברה ששימשה נושא לחוות הדעת הקודמת הינה גוף משפטי שמהותו הינה עיסוק במסחר, ומטבע הדברים מנהל החברה עוסק בעסקי החברה. לא היינו רואים עיסוק במסחר ע"י עורך דין אם בבעלותו דירה או נכס נדל"ן אחר והוא מטפל בהשכרתו. ברם, אין לגזור גזירה שווה על טיפול בהשכרת דירות כעסק, לרבות מציאת שוכרים, התמקחות על דמי שכירות, וזאת במסגרת חברה בע"מ ועבור אחרים. (6436).

עו"ד ומשרדו פעילות של עו"ד במשרדו קונסול כבוד אינה מהווה עבירה משמעותית

העובדות: ב"עט ואתיקה" מס' 12 פורסמה חוות דעת ועדת האתיקה של מחוז ת"א, בתשובה לפניית חבר, ולפיה משרדו של עורך דין אינו יכול לשמש כמענו של קונסול כבוד של מדינה זרה, גם אם עורך הדין עצמו מחזיק בתואר של קונסול כבוד, שכן אין הדבר עולה בקנה אחד עם לשונו של כלל 4 לכללי האתיקה המקצועית התשמי"ו-1986.

על החלטה זו של הוועדה הוגש ערעור לוועדת האתיקה הארצית, אולם זו לא ראתה מקום לשנות מהחלטת ועדת האתיקה המחוזית. הוועד המרכזי של הלשכה, אשר נדרש לאשר את המלצת ועדת האתיקה הארצית, קיים אף הוא דיון

ורחב בסוגיה זו, ובסיומו החליט לשנות את החלטתה שנתקבלה בשתי הערכאות של ועדת האתיקה.

החלטת הוועד המרכזי: לדעת הוועד, פעילות של עורך דין קונסול כבוד הינה פעילות בענייני ציבור, ועל כן העיסוק בה אינו מהווה עבירה על כללי האתיקה. עם זאת הדגיש הוועד, כי אין בהוראה כללית זו כדי לקבוע עמדה לגבי מקרה זה או אחר, אם קונסול ספיציפי לא פגע תוך כדי עבודתו בכללי האתיקה.

מובן, כי מעצם ההכרה בעיסוק של קונסול כבוד כעיסוק בענייני ציבור כמשמעו בסעיף 34 (3) לכללי האתיקה המקצועית התשמ"ו-1986, אין מניעה לעסוק בעיסוק זה במשרד עורך דין. (1023/33/91)

ניגוד עניינים

מי שטיפל כמתמחה בהסכם בין שני צדדים - אינו רשאי אח"כ לייצג אחד כנגד השני

העובדות: מתמחה טיפל, בשירות מאמנו, בעריכת הסכם לביצוע עבודות בנייה בין חברה קבלנית לבין מזמיני העבודה. לימים, משסיים את התמחותו ועבר לעבוד כעו"ד עצמאי, פנתה אליו החברה הקבלנית כדי שייצגה בתביעה משפטית שהגישו נגדה מזמיני העבודה בגין אותו הסכם.

בפנייתו לוועדת האתיקה שואל עורך הדין: האם בשל העובדה שטיפלתי לפני שנים, כמתמחה, בהכנת ההסכם הנ"ל, יש מניעה כלשהי שאייצג את החברה הקבלנית בתביעה שהוגשה נגדה?

חוות דעת ועדת האתיקה: לדעת הוועדה, קיימת אכן מניעה שעורך הדין ייצג את החברה הקבלנית בתביעה שהוגשה על בסיס הסכם שהוא היה שותף לעריכתו, ובמסגרתו ייצג את שני הצדדים, ואין נפקא מינא לעובדה שהוא פעל אז כמתמחה ולא כעורך דין. (5440).

עו"ד ועמיתו למקצוע

עו"ד התובע תשלום הוצאות מן הצד שכנגד - יפנה קודם לב"כ הצד שכנגד

העובדות: עורך דין המייצג לקוח בהליך משפטי בבית-משפט, פנה במכתב אל הצד-שכנגד בדרישה לשלם למרשו הוצאות משפט שבהם חוייב

הצד-שכנגד במהלך ההליך. ב"כ הצד-שכנגד סבר כי היה בפנייה זו משום עבירה על כללי האתיקה, שכן ב"כ התובע היה צריך להפנות אליו את דרישת התשלום ולא אל לקוחו ישירות. על כך הוא פנה בתלונה לוועדת האתיקה.

חוות דעת ועדת האתיקה: בניסבות המקרה, היתה הוועדה בדיעה שלא נעברה עבירה אתית ע"י ב"כ התובע, שכן מתגובתו בתלונה התברר כי היה לו יסוד לתאמין כי ייצוגו של הנתבע ע"י בא-כוחו כבר תם. עם זאת הוועדה סבורה כי במקרים כאלה טוב יעשה עורך דין אם יקדים פנייה לב"כ הצד-שכנגד, גם אם אין הוא בטוח שהייצוג עדיין נמשך.

הוועדה רואה לנכון להפנות את תשומת לב החברה להוראות סעיף 25 (א) (1) לכללי האתיקה המקצועית התשמ"ו-1986, לפיו:

"עורך דין היודע כי הצד שכנגד מיוצג כעו"ד פלוגי ביד עורך דין - לא יפנה אל הצד שכנגד אלא באמצעות עורך הדין המייצג באותו עניין."

עו"ד והצד-שכנגד

נקיטת הליכי הוצל"פ אישיים נגד מנהלי חברה - כשאינן פגם בחתימת החברה - מהווה עבירת משמעת

העובדות: לקוח פנה לעורך דינו על מנת שיגיש בשמו בקשה ללשכת החוצאה לפועל לביצוע שיק שחזר. השיק נחזה על פניו כשיק של חברה בע"מ, ועמדת הלקוח היתה שמי שחתם בשם החברה אחראי אישית לתשלומיו וכי יש פגם בחתימת החברה.

בפנייה לוועדת האתיקה שואל עורך הדין: "האם בניסבות דלעיל אני רשאי, מבחינה אתית, להגיש בקשה לביצוע השיק הנ"ל תן כנגד החברה והן אישית כנגד המנהל שחתם על השיק?"

חוות דעת ועדת האתיקה: הוועדה חוזרת על עמדתה העקרונית, לפיה אין לנקוט הליכי הוצאה לפועל כנגד מנהלי חברה, אלא אם כן יש פגם בחיוביה של האישיות המשפטית, כגון פגם בחתימתה של החברה. לאור ריבוי התלונות בנושא זה בעת האחרונה, הוועדה מדגישה כי נקיטת הליכי הוצל"פ אישיים נגד מנהלים כשאינן הצדקה לכך על-פי הדין, מהווה עבירה על כללי האתיקה.